

## Kundmann Johann Christian (1684-1751)

### Właściciel słynnego gabinetu osobliwości przyrodniczych



Urodził się 26 października 1684 roku we Wrocławiu, w rodzinie Johanna Samuela Kundmanna, „wachmistrza, porucznika i destylatora” oraz Fryderyki Reginy Notherin. Zamiłowanie do nauki odziedziczył po swoich przodkach, wśród których było wielu duchownych i lekarzy, a Silvester Kundmann osiągnął nawet godność nadwornego lekarza saskiego księcia Johanna Georga II. Chociaż zamierzał początkowo zostać kupcem, rodzice, widząc w latach 1695-1705, gdy uczył się w Gimnazjum św. Marii Magdaleny, że osiąga coraz lepsze wyniki, namówili go do studiowania medycyny i nauk przyrodniczych.

Wyjechał zatem po ukończeniu gimnazjum do Halle, gdzie medycyny uczyli go Friedrich Hoffmann, twórca szkoły mechaniczno-dynamicznej i Georg Ernst Stahl, współtwórca teorii flogistonu, a ponadto słuchał wykładów barona Christiana von Wolffa z matematyki i Christiana Thomasiusa z filozofii. Zgłębiał też prehistorię, która dopiero od niedawna zdobywała sobie uznanie jako dziedzina wiedzy. Podejmował również podróże, m.in. w góry Harzu, gdzie zapoznał się z tamtejszym górnictwem i do Holandii, gdzie nawiązał kontakty z wybitnym uczonym Antonem Leeuwenhoekiem, konstruktorem udoskonalonego mikroskopu i pionierem badań mikroskopowych. We wrześniu 1708 roku na podstawie dysertacji „De regimine” uzyskał na Uniwersytecie w Halle stopień doktora medycyny, po czym powrócił do Wrocławia, gdzie rozpoczął rozległą pracę pisarską i naukową.

Medycynę, jako człowiek niechętny wąsko pojmowanej specjalizacji, traktował jako gałąź nauk przyrodniczych i uprawiał w połączeniu z innymi naukami. Nie szczędził pieniędzy i trudów dla zdobycia okazów rzadkich muszli, owadów, wypchanych zwierząt, minerałów i skamieniałości, które stały się podstawą jego słynnego gabinetu przyrodniczego. W roku 1717 wydał wraz ze swymi kolegami z lat studiów, Johannem Kanoldem i Johannem Georgem Brunschwitsem, pierwsze z szeregu dzieł poświęconych, jak było to wówczas w modzie, przeróżnym osobliwościom będącym dziełem zarówno przyrody, jak i dzieł ludzkich. Poza zabytkami historycznymi, takimi jak obrazy, epitafia, broń, opisywał w nich również zbierane przez siebie muszle, kamienie, najrozmaitsze igraszki przyrody, monety, medale i talizmany, a także maszyny i konstrukcje, zwierzęta, osobliwe potworki, rzadko spotykane choroby, zjawiska meteorologiczne i astronomiczne, co dziś sprawia wrażenie dziwacznej mieszaniny, wówczas jednak zapewniło mu popularność i uznanie. Odnotowywane przez niego w tych dziełach informacje o narodzinach i zgonach oraz o wieku zmarłych i przyczynach zgonów zostały wysoko ocenione i wykorzystane przez „ojca statystyki”, Johanna Petera Süssmilcha z Brandenburgii.

Najbardziej jednak cenione były przez potomnych jego prace poświęcone numizmatyce, która w jego czasach dopiero zaczynała się rozwijać, a którą, szczególnie w zakresie monet śląskich, znacznie posunął do przodu. Poza swymi obszernymi dziełami opublikował również szereg artykułów w ukazujących się we Wrocławiu „Sammlugen von Natur und Medizin”. W roku 1727 przyjęty został w poczet członków Leopoldyńsko-Karolińskiej Akademii Przyrodników (Matrikel No. 396), przybierając przydomek „Epimenides”. Zmarł po przewlekłej chorobie

11 maja 1751 roku we Wrocławiu. Jego słynne już wówczas zbiory przyrodnicze i numizmatyczne wraz z okazałą biblioteką wystawiono na sprzedaż na aukcji w roku 1753. Zakupiła je ówczesna Biblioteka Miejska we Wrocławiu.

### **Ważniejsze prace:**

- 1715 – Abhandlung von dem Verstande des Menschen vor und nach dem Falle. Bauzen.
- 1717 – Collectio eventuum physico-medicorum. Vratislaviae [mit J. Kanold und J. G. Brunschwitz].
- 1722 – Die Siegelerde von Gross-Plusnitz (Kreis Tost). *Sammlung von Natur und Medizin* 20.
- 1722 – Heidnische Todten-Töpfe unweit Breslau (Gräbschen, Klein-Mochbern, Gandau, Pöpelwitz) und neue Funde bei Massel. *Ibid.* 23
- 1726 – Promptuarium rerum naturalium et artificiarum. Vratislaviae.
- 1731 – Nummi singulares. Müntzen, so oft wegen einer kleinen Marque oder theils curieusen Historie, theils fabelhafften Mährchen von denen Müntz-Liebhabern hochgeschätzt werden. Breslau.
- 1733 – Nummi Jubilaei oder Jubel-Schaufstücke. Breslau.
- 1737 – Rariora artis et naturae, item in re medica, oder Seltenheiten der Natur und Kunst des Kundmannischen Naturalienkabinetts, wie auch in der Arzneiwissenschaft. Breslau und Leipzig.
- 1738 – Silesia in nummis, oder berühmte Schlesier in Münzen. Breslau.
- 1740 – De singulari eluvione et inundatione, quae a. 1736 magnam partem Ducatus Silesiae adflixit. *Acta Acad. Nat. Cur.* 5.
- 1741 – Academiae et scholae Germaniae praecipue ducatus Silesiae cum Bibliothecis in nummis, oder die hohen und niedern Schulen Deutschlands, besonders der Herzogthums Schlesien mit ihren Büchervorräthen in Münzen. Breslau.
- 1742 – Die Heimsuchungen Gottes in Zorn und Gnade über das herzogthum Schlesien. Liegnitz.
- 1742 – Von einer zu edirenden Historie der Gelehrten im Münzen, wie auch von denen allbereits dem Druck überlassen, und, so Gott will, noch nachfolgenden Schriften. Liegnitz.
- 1744 – Quomodo vehementiam frigoris unius hiemis in comparatione cum altera experiri liceat. *Acta Acad. Nat. Cur.* 7.
- 1748 – Anmerkungen über die Heuschrecken in Schlesien von dem Jahre 1748. Breslau.
- 1752 – Collectio rerum naturalium, artificialium et numorum. Vratislaviae.

### **Źródła:**

- Börner F. 1749. Nachrichte. Bd. I. S. 222-247.
- Friedensburg F. 1928. Schlesische Lebensbilder 3. Breslau. S. 149-154 (portret).
- Goepfert H. R. 1835. Über die Bestrebung der Schlesier, die Flora der Vorwelt zu erläutern. Schl. Prov. Blätt. 100. S. 110.
- Graetzer J. 1884. Daniel Gohl und Christian Kundmann. Zur Geschichte der Medicinal-Statistik. Breslau.
- Peucker J. G. 1788. Kurze biographische Nachrichten der vornehmsten schlesischen Gelehrten. Grottkau. S. 63.
- Schimmelpfennig K. A. 1883. Allg. Deutsche Biogr. 17. S. 377.